

Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις

«Ἐντολή γάρ Κυρίου μὴ σιωπᾶν ἐν καιρῷ κινδυνεύουσης Πίστεως. Λάλει γάρ, φησί, καὶ μὴ σιώπα... Διὰ τοῦτο καὶ γὰ ὁ τάλας, δεδουκῶς τὸ Κριτήριον, λαλῶ».

(Ὁσ. Θεοδώρου Στουδίτου, PG 99, 1321)

«Οἱ Λατίνοι χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο αὐτὸ τοῦ Συμβόλου γιὰ νὰ ἀμβλύνουν τὶς ἐντυπώσεις ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν προσθήκη τοῦ *Filioque*, καὶ ἴσως νὰ ὑπονομεύσουν ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς ἀποφάσεις τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων»

Τὸ δῆθεν Ἀποστολικὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως*

«Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρακάπτωνται οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μὲ δῆθεν “ἀποστολικά” σύμβολα, ὡσὰν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀλλοίωσαν τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ νὰ μὴν εἶναι ἡ γέφυρα ποὺ συνδέει τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μὲ τὴν κάθε ἐποχὴ»

*τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου*

ΣΤΟ προηγούμενο φύλλο τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Παρέμβασης»** παρουσίασα τὸ κείμενο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ποὺ χρησιμοποιεῖται σὲ Προσευχητάριο προοριζόμενο γιὰ καθημερινὴ προσευχὴ τῶν «Καθολικῶν» καὶ ἔκανα λόγο γιὰ ἀλλοίωση τοῦ κειμένου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ποὺ καταρτίσθηκε ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῶν Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ εἶναι ἐν χρήσει στὴν λατρεία καὶ στὶς καθημερινὲς προσευχὲς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐγγραφα δὲ ὅτι τὸ συντεταγμένο αὐτὸ κείμενο ἐξυπηρετεῖ τὶς ἐνωτικὲς προσπάθειες.

Ὁ ἀγαπητὸς Πρωτοπρ. π. Στέφανος Ἀβραμίδης, Γραμματέας τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν

Σχέσεων μου έπεσήμανε ότι αυτό τὸ σύντομο κείμενο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως δὲν εἶναι νέο κείμενο, κατασκευασμένο προσφάτως, ἀλλὰ εἶναι τὸ χρησιμοποιούμενο κείμενο ἀπὸ τὸν Δυτικὸ Χριστιανισμὸ ἀπὸ παλαιότερους χρόνους.

Ἔχει ἀπόλυτο δίκαιο καὶ τὸν εὐχαριστῶ γιὰ τὴν ἐπισήμανση αὐτῆ. Νομίζω ὅμως ὅτι πέρα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀνάλυση ἡ οὐσία τῶν παρατηρήσεών μου δὲν διαφοροποιεῖται.

* * *

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, αὐτὸ τὸ κείμενο ποὺ παρέθεσα δὲν εἶναι πρόσφατο δημιούργημα, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν 6ο ἢ 7ο αἰώνα καὶ ὅπως ἀναλύει ὁ ἀείμνηστος Καθηγητῆς Ἰωάννης Καρμίρης θεωρήθηκε ἀπὸ τοὺς Λατίνους ὡς Ἀποστολικὸ Σύμβολο, χωρὶς νὰ εἶναι.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι πρὶν τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο οἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες χρησιμοποιοῦσαν διαφόρους τύπους κειμένων ὡς βαπτιστήρια καὶ ὁμολογιακὰ Σύμβολα.

Ὁ τύπος τοῦ Συμβόλου ποὺ βρῆκα καταγεγραμμένο σὲ προσευχητᾶριο τῶν «Καθολικῶν» καὶ παρέθεσα στὸ προηγούμενο ἄρθρο μου εἶναι ἐξέλιξη καὶ συμπλήρωση τοῦ Βαπτιστηρίου Συμβόλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης, τὸ ὁποῖον Βαπτιστήριο Σύμβολο πιθανὸν προέρχεται ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ β΄ αἰῶνος.

Κατὰ τὸν Ἰωάννη Καρμίρη ὁ τελικὸς αὐτὸς τύπος ἔλκει τὴν καταγωγή του ἀπὸ τὴν νοτιοδυτικὴ Γαλλία καὶ καταρτίσθηκε κατὰ τὸν 6ο ἢ 7ον αἰώνα. Θεωρήθηκε ὡς γνήσιο Ἀποστολικὸ Σύμβολο καὶ στὶς ἀρχές τοῦ 9ου αἰῶνος εἶχε ἀποκτήσει μεγάλη θέση στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο στὴν λατρεία ἀντὶ τοῦ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως.

Ἡ ἐπικράτηση αὐτῆ ὠφείλετο στὸ ὅτι ἐθεωρεῖτο ἱερὸ κείμενο ποὺ συνετάγη ἀπὸ τοὺς Δώδεκα Ἀποστόλους καὶ μάλιστα κάθε ἄρθρο του συνετάγη ἀπὸ κάθε ἓνα ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους.

* * *

ΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ἀγνοοῦσαν τὴν ὕπαρξη τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ Συμβόλου καὶ χρησιμοποιοῦσαν τὸ γνωστὸ Σύμβολο ποὺ καταρτίσθηκε ἀπὸ τὶς Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικὲς Συνόδους, ποὺ χαρακτηρίζεται ὡς Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως.

Μάλιστα δὲ ὅταν οἱ Λατίνοι κατὰ τὴν ἐνωτικὴ Σύνοδο τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439) ἐπικαλέσθησαν τὸ λεγόμενον Σύμβολο τῶν Ἀποστόλων, ὁ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Ἐφέσου ὁ Εὐγενικὸς ἀπάντησε:

«Ἡμεῖς οὔτε ἔχομεν, οὔτε εἶδομεν σύμβολον τῶν Ἀποστόλων».

Ἐπίσης, ἡ γνησιότητα αὐτοῦ τοῦ Συμβόλου ἀμφισβητήθηκε καὶ ἀπὸ διαφόρους ἐπιστήμονας (Λατίνους καὶ Διαμαρτυρομένους) καὶ ἡ ἀντίληψη περὶ ἀποστολικῆς προελεύσεως τοῦ τύπου αὐτοῦ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως θεωρεῖται ὡς μυθώδης.

* * *

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ, ὅμως, ποὺ παραμένει εἶναι: γιατί οἱ Λατίνοι μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ σημερινοῦ Πάπα, χρησιμοποιοῦν στὸ «προσευχητάριο» αὐτὸν τὸν τύπο τοῦ φερομένου ὡς Ἀποστολικοῦ Συμβόλου ποὺ εἶναι συντομώτατο καὶ ὄχι τὸ Σύμβολο Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ εἶναι ὀλοκληρωμένο καὶ καθιερωμένο καὶ ὅπωςδήποτε ἀντικατέστησε ὅλα τὰ προηγούμενα Σύμβολα;

Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Ἰωάννης Καρμίρης ὑποστηρίζει ὅτι τὸ φερόμενο ὡς Ἀποστολικὸ Σύμβολο ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς Λατίνους

«ἐπεβλήθη ὡς βαπτιστήριον καὶ λειτουργικὸν σύμβολον ἐν τῷ Φραγκικῷ κράτει διὰ τῶν ἐπιδιωκόντων λειτουργικὴν ὁμοιομορφίαν ἐν αὐτῷ Φράγκων ἡγεμόνων καὶ μάλιστα τοῦ Καρλομάγνου».

Ἐπειτα, ὁ τύπος αὐτὸς τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως παρέμεινε ἐπὶ μακρὸν στὴν Δύση, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοὺς Λατίνους, παρέλαβαν αὐτὸν τὸν τύπο οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἐκ τῶν ὁποίων μνημονεύονται ὁ Λούθηρος, ὁ Καλβίνος, ὁ Ζβίγγλιος καὶ ἄλλοι.

Ἐπίσης χρησιμοποιεῖται καὶ στὴν Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, στὴν ὁποία «ἀναγινώσκεται δις τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν πρωϊνὴν καὶ τὴν ἑσπερινὴν ἀκολουθίαν, τὴν κατήχησιν, τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα».

Καὶ ὅπως σημειώνει καὶ πάλιν ὁ Καθηγητὴς

«τὸ κῦρος τοῦ Ἀποστολικοῦ Συμβόλου ἐνισχύθη σημαντικῶς κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετίαι, συνεπεία τῆς ἐν τῇ οἰκουμενικῇ κινήσει τῶν Ἐκκλησιῶν προβολῆς αὐτοῦ ὡς ἐνωτικοῦ συμβόλου καὶ κρίκου μεταξὺ τῶν διῆσταμένων Ἐκκλησιῶν».

* * *

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, λοιπόν, καθαρὰ ὅτι ἡ προβολὴ καὶ χρῆσις ἀπὸ τὴν «Καθολικὴ Ἐκκλησία» τοῦ φερομένου ὡς Συμβόλου τῶν Ἀποστόλων, χωρὶς νὰ εἶναι, καὶ ἡ παραθεώρησις τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ποὺ συνεκρότησαν οἱ Α΄ καὶ Β΄ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, γίνεται μέσα στὴν οἰκουμενιστικὴ προοπτικὴ καὶ στὴν ἐνωτικὴ προσπάθεια τῶν Λατίνων.

Ἀλλὰ «ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν» χωρὶς ἐνότητα τῆς πίστεως, ὅπως διατυπώθηκε ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, εἶναι ψευδὴς καὶ ἀναποτελεσματικὴ.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρακάπτονται οἱ ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μὲ δῆθεν «ἀποστολικά» σύμβολα, ὡσὰν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀλλοιώσαν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ νὰ μὴν εἶναι ἡ γέφυρα ποὺ συνδέει τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους μὲ τὴν κάθε ἐποχὴ.

Οἱ μινιμαλιστικὲς καὶ μαξιμαλιστικὲς ἀπόψεις ποὺ γίνονται σὲ βάρος τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν παραχάραξις τῆς ἀληθείας.

Πάντως δική μου ἄποψη-ὑπόψια εἶναι ὅτι οἱ Λατίνοι χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο αὐτὸ τοῦ Συμβόλου, πέραν τῆς οἰκουμενιστικῆς προοπτικῆς καὶ τῆς ἐνωτικῆς προσπάθειας, καὶ γιὰ νὰ ἀμβλύνουν τὶς ἐντυπώσεις ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν προσθήκη τοῦ **Filioque**, καὶ ἴσως νὰ ὑπονομεύσουν ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ τὶς ἀποφάσεις τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἀπὸ τοὺς Λατίνους ἐνίοτε τοῦ Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως χωρὶς τὸ **filioque**, ὅπως ὑπεστήριξα διὰ μακρῶν παλαιότερα, γίνεται μόνον γιὰ ἱστορικὸς λόγους χωρὶς οὐσιαστικὰ οἱ Λατίνοι νὰ ἀποδεσμεύωνται ἀπὸ τὴν αἰρετικὴ διδασκαλία τους περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος *καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ*.

-
- (*) Ἐφημερ. «Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση» Ναυπάκτου, ἀριθ. 126/Νοέμβριος 2007, σελ. 10. Ἐπιμέλ. ἡμετ.
- (**) Περιοδ. «Ἐκκλησιαστικὴ Παρέμβαση» Ναυπάκτου, ἀριθ. 125/Ὀκτώβριος 2006, σελ. 1 καὶ 8-9, κύριο ἄρθρο. Βλ. [Ἀλλοίωση τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως](#).